

Kuntalain mukainen tuki valtuustoryhmille

Kaupunginhallitus 25.11.2024 § 361

494/02.05.01.00/2024

Valmistelu

Kuntalain mukainen tuki valtuustoryhmille

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 26.02.2024 § 15, että talouden tasapainottamiseksi vuodelle 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä arvioidaan valtuustoryhmien tukien tarpeellisuutta/vaikuttavuutta ja onko niiden jatkaminen taloudellisesti perusteltua.

Tomi Venho on tehnyt Kunnallisalan kehittämissäätiölle tutkimuksen: Kunnallinen puoluetuki. Tutkimuksessa Venho avaa monipuolisesti sen syntyä, tuen tarvetta ja käyttöä. Tavoite on ollut tuesta lainsäädäntöä laadittaessa edistää läpinäkyvyyttä kunnallisessa puoluerahoituksessa sekä tukea valtuustoryhmien toimintaedellytyksiä ja samalla parantaa sekä edistää edustuksellisen demokratian toimivuutta ja poliittisen toiminnan riippumattomuutta. Osana tätä tavoitetta ryhmille päätettiin suunnata julkista tukea valtuuston asemaa vahvistavasti esimerkiksi koulutukseen, tiedottamiseen ja kansalaiskeskustelun edistämiseen.

Vuonna 2006 kuntalakiin (578/2006) lisättiin 15 b §, jonka perusteella kunnat saattoivat tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla ryhmät parantavat kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Kuntalain uudistuksen yhteydessä Kuntalakiin 410/2015 lakikohtaa tarkennettiin ja siitä päätettiin seuraavaa:

Kuntalaki 2015 / 19 §: Valtuustoryhmä ja sen toiminnan tukeminen

Valtuustotyöskentelyä varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu.

Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi kunta voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea myönnettäessä on yksilöitävä tuen käyttötarkoitus. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava kunnan tilinpäätöksessä.

Oheisesta taulukosta näkyy joitakin kuntia, jotka ovat varanneet talousarvioonsa tukea valtuustoryhmille sekä tuen suuruus. Taloudellinen tuki on selvästi yleisempää suurissa kuin pienissä kunnissa. Kemin kaupungissa tuen suuruus per valtuutettu on hiukan suurempi kuin vertailukunnissa, mitä selittää osaltaan vertailukohtiin nähden Kemin varsin pieni asukasmäärä.

Valtuustoryhmien tuki erässä kunnissa 2015–2019 (euroa)

Kunta	2019	2018	2017	2016	2015	€/asukas 2018
Helsinki	371 000	384 000	320 000	247 000	240 000	0,59
Espoo	69 100	68 000	72 700	69 000	70 900	0,24
Tampere	133 000	133 000	134 000	134 000	134 000	0,57
Vantaa	127 000	130 000	112 000	100 000	99 000	0,57
Turku	150 900	149 800	88 800	61 300	77 300	0,78
Jyväskylä	20 000	20 100	19 600	20 100	11 700	0,14
Lahti	53 900	59 100	31 900	27 600	?	0,49
Kuopio	41 700	39 400	29 900	0	0	0,33
Pori	74 800	72 700	63 200	50 200	59 800	0,86
Joensuu	26 600	29 100	26 600	26 700	27 400	0,38
Hämeenlinna	9 400	9 300	9 400	7 200	8 300	0,14
Kokkola *	3 700	11 200	12 600	16 800	13 900	0,24
Nurmijärvi	700	210	210	210	560	0,01
Nokia	7 200	7 400	0	0	0	0,22
Valkeakoski	18 900	18 900	18 500	18 500	18 500	0,89
Kemi	34 800	27 000	26 900	27 000	28 000	1,28
Laukaa	13 500	14 700	8 300	0	0	0,78
Paimio	0	160	840	800	360	0,01
Kaustinen *	800	690	1 210	420	420	0,16
Yhteensä	~1 157 000	~1 177 000	~970 000	~807 000	~800 000	KA 0,46

Lähde: Kuntien tilinpäätökset. *Kokkolassa ja Kaustisella tuki liitetty kunnan kokous-
ym. tilojen käyttöön.

Vuosina 2018–2019 isoimmista kaupungeista lähes kaikki (9/10) olivat jakaneet tukea valtuustoryhmilleen. Keskisuurissa kunnissa tukimuoto oli käytössä satunnaisesti siellä täällä. Sen sijaan pienimmissä kunnissa tuki on hyvin harvinainen.

Yleensä avustusten jakoperusteet pohjautuvat tavalla tai toisella valtuustopaikkojen määrään. Yleisimmin kunnan budjettiin on varattu kutakin valtuustopaikkaa kohden tietty summa, jonka ryhmä voi enimmillään saada vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 2018 se oli Turussa 2 400, Tampereella 2 000 ja Laukaassa 400 euroa.

Kuntalain 19 §:ssä todetaan, että tukea myönnettäessä on yksilöitävä sen käyttötarkoitus. Tuen käyttöönottoa on yleensä myös edeltänyt kunnanvaltuustojen hyväksymät avustusperiaatteet. Avustusprosessi sisältää tyypillisesti tukihakemuksen, myöntöpäätöksen ja selvityksen varojen käytöstä. Osana valvontaprosessia vastaavasti pyydetään kuitteja, tositteita tai tiliotteita avustusten käytöstä.

Kemin kaupungissakin valtuusto on päättänyt 5.11.2013 § 153 valtuustoryhmien tuesta ja sen käytön periaatteista. Valtuustoryhmien tuen maksatus perustuu toimitettuihin tositteisiin sekä selvitykseen tuen käytöstä. Tuossa päätöksessä hyväksyttäviksi kustannuksiksi määritellään seuraavat kustannukset:

- tilavuokrat
- sihteeriapu (palkkauskustannukset)
- kohtuulliset tarjoilukustannukset (kokoukset ja muut tilaisuudet)
- koulutuskustannukset
- vierailujen järjestäminen
- yleisötilaisuuksien ja muiden kuntalaistapaamisten järjestäminen
- tiedotus
- toimistotarvike, kopiointi, yms. kulut
- asiantuntijakulut

Päätöksessä määritellään, että valtuustoryhmien tulee hakea korvausta eriteltyjä menoja varten kootusti kaksikertaa vuodessa.

Valtuustoryhmien tuki on varsin perusteltua kunnallisen demokratian toiminnan tukemiselle. Tukemalla valtuustoryhmiä ja huolehtimalla niiden taloudellisista toimintaedellytyksistä voidaan olettaa, että samalla turvaamme monipuolisen ja moniarvoisen keskustelun päätöksenteon pohjaksi sekä jaamme kuntalaisille tietoa ja erilaisia näkemyksiä kaupungissa valmistelussa ja päätettävistä asioista. Laadukkaan päätöksenteon edellytyksenä ovat osaavat ja asiaan perehtyneet valtuutetut, valtuustoryhmien tukemisella voidaan olettaa olevan merkittävä vaikutus tämän osa-alueen turvaamisessa sekä kehittämisessä.

Voimassa olevaa ohjeistusta valtuustoryhmien tukemisesta olisi syytä tarkentaa jonkin verran, jotta tuki suuntautuisi nykyistä tehokkaammin ja vaikuttavammin juurikin valtuuston ja valtuustoryhmien toimintaedellytysten ja laadukkaan päätöksenteon tukemiseen ja edistämiseen sekä kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen olisi syytä rajata hyväksyttävistä kustannuksista pois tarjoilukustannukset muista kuin valtuustoryhmien omista kokous- ja koulutustilaisuuksista sekä erillisten vierailujen järjestämisestä. Lisäksi on syytä rajata pois valtuustoryhmien tuen osalta osallistumiset erilaisiin puoluejärjestöjen vuosikokouksiin tai ns. edunvalvontamatkoina esitetyt matkakustannukset, koska ne ovat olennainen osa luottamushenkilöiden taustajärjestöjen toimintaa ei niinkään valtuustoryhmien toimintaedellytyksiä parantavaa tai kuntalaisia osallistavaa toimintaa.

Valtuustoryhmien tuen suuruutta per valtuutettu sekä vaikuttavuutta on vaikea arvioida virkavalmistelun pohjalta ja tuen suuruudesta on syytä keskustella poliittisten ryhmien välillä. Tavoitteena tulisi olla, että sen kustannuksilla voidaan kattaa valtuustoryhmälle kuntalain mukaisesta toiminnasta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että inflaation vaikutus kustannuksiin on ollut vuodesta 2013 vuoteen 2024 noin 25 prosenttia ja valtuustoryhmien tuen suuruutta ei sen jälkeen ole korotettu, mikä omalta osaltaan on merkittäväällä tavalla vähentänyt saadun tuen ostovoimaa.

On syytä tiedostaa, että varsinaisen kuntalain mukaisen valtuustoryhmien tuen lisäksi vuosikymmenien aikana vakiintuneen käytännön mukaisesti puolueiden mandaatilla luottamustoimiin valitut henkilöt ovat luovuttaneet osan palkkioistaan niin sanottuina luottamushenkilömaksuina omille taustajärjestöilleen. Tämä osuus puolueiden toiminnan tukemisesta perustuu luottamushenkilöiden vapaaehtoisuuteen ja he luovuttavat osan omasta palkkiostaan taustajärjestönsä toiminnan tukemiseen. Tästä ei aiheudu kaupungille ylimääräisiä kustannuksia eikä tässä yhteydessä käsitellä ns kaupungin rahaa vaan luottamushenkilöiden ansaittuja kokouspalkkioita. Tätä tulovirtaa luottamushenkilöiden taustajärjestöille ei ole syytä sotkea kuntalain mukaiseen tukeen valtuustoryhmien tukemiseen.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus ehdottaa valtuustolle, että valtuustoryhmien tuen käyttötarkoitusta ja siten tuen vaikuttavuutta tarkennetaan ehdotetulla tavalla ja hyväksyttäviä kustannuksia ovat:

- tilavuokrat

- sihteeriapu (palkkauskustannukset)
- kohtuulliset kokoustarjoilukustannukset (kokousten yhteydessä)
- koulutuskustannukset
- yleisötilaisuuksien ja muiden kuntalaistapaamisten järjestäminen sekä tarjoilut yleisölle
- tiedotus kuntalaisille
- toimistotarvike, kopiointi, yms. kulut
- asiantuntijakulut

Lisäksi kaupunginhallitus päättää ehdottaa valtuustolle, että vuoden 2025 talousarvioon varataan edelleen 750 euroa/valtuutettu määräraha valtuustoryhmien tukemiseen.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti siirtää asian käsittelyn maaliskuulle 2025.